

ASIA

Hyvinkään kärjäoikeuden 8.11.2017 antama tuomio nro 17/144889, dnro R 17/882

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon. Tarkastuksessa havaittiin, että vastaajalle ei ollut määrätty rikosuhrimaksusta annetun lain mukaista rikosuhrimaksua.

Rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:n mukaan se, joka tuomitaan rangaistukseen rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta, on velvollinen suorittamaan rikosuhrimaksun. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimella on määrää rikosuhrimaksun rangaistuksen tuomitessaan.

SELVITYS

Asiassa puheenjohtajana toimineen kärjätuomarin 13.8.2018 päivätyn selvityksen mukaan rikosuhrimaksu on jäänyt määräämättä, koska syyttäjä ei ollut sitä haastehakemuksessa erikseen vaatinut.

Kärjätuomari tuo selvityksessään lisäksi esiin sen, että asiassa oli kyse pitkäaikaisesta rikoksesta, joka oli tehty jatkuvana tekona osin ennen rikosuhrimaksusta annetun lain voimaantuloa ja osin lain voimaantulon jälkeen, jolloin kärjätuomari oli tulkinut lakia vastaajan eduksi.

RATKAISU

Arviointi

Rikosuhrimaksusta annetun lain perustelujen mukaan maksu määrätään pääasian yhteydessä eikä määräämiseen liity harkintaa. Lakiin perustuva maksuvelvollisuus ja maksun suuruus ilmoitetaan viran puolesta kaikissa niissä tapauksissa, joita rikosuhrimaksu koskee (HE 293/2014 vp ja LaVM 32/2014 vp). Tuomioistuimen on määrättävä rikosuhrimaksu viran puolesta, vaikka syyttäjä ei esittäisikään sitä koskevaa vaatimusta.

Rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:n mukaan rikosuhrimaksun on velvollinen suorittamaan se, joka tuomitaan rangaistukseen rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta. Laki on tullut voimaan 1.12.2016, ja sen säännöksiä sovelletaan voimaantulon jälkeen tehtyihin rikoksiin. Tapauksessa vastaajan oli katsottu syyllistyneen huumausainerikokseen 1.1.2016-22.3.2017, jolloin rikos oli tehty osin ennen edellä mainitun lain voimaantuloa ja osin lain voimaantulon jälkeen.

Rikoslain säännösten ajallisesta soveltuvuudesta säädetään rikoslain 3 luvun 2 §:ssä. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan rikokseen sovelletaan sitä lakia, joka oli voimassa, kun rikos tehtiin. Mainittu säännös ei kuitenkaan anna vastausta kysymykseen siitä, miten on tulkittava käsillä olevaa tilannetta, että rikos on tehty osin ennen rikosuhrimaksusta annetun lain voimaantuloa ja osin lain voimaantulon jälkeen. Pykälän 2 momentissa säädetään, että jos tuomittaessa on voimassa toinen laki kuin rikosta tehtäessä, sovelletaan kuitenkin uutta lakia, jos sen soveltaminen johtaa lievempään lopputulokseen. Myöskään tällaisesta tilanteesta ei käsillä olevassa tapauksessa ole ollut kyse.

Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2017:92 rinnastanut rikosuhrimaksun rikosoikeudelliseen seuraamukseen ja katsonut, että rikosuhrimaksun määrääminen teosta, jonka teko aika on päättynyt ennen rikosuhrimaksusta säädetyn lain voimaantuloa, olisi ristiriidassa rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen sisältyvän taannehtivan rikoslain kiellon kanssa. Tilanne on kuitenkin käsillä olevassa tapauksessa toinen, kun kyse on sellaisesta jatkuvasta toiminnasta, joka on päättynyt lainmuutoksen voimaantulon jälkeen.

Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2007:38 mukaan, kun kysymys on sellaisesta jatkuvasta toiminnasta, joka on luettu tekijän syyksi yhtenä rikoksena, rikokseen on yleensä sovellettu toiminnan päättyessä voimassa ollutta lakia. Korkeimman oikeuden mukaan estettä ei ole kuitenkaan siihen, että yhteen rikokseen sovelletaan siihen kuuluvien yksittäisten tekojen tekoajoista riippuen myös useampaa kuin yhtä lakia (näin myös esim. ratkaisussa KKO 2006:37).

Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2007:38 katsonut, että rikoslain taannehtivan soveltamisen kieltä uuden (ankaramman) lain soveltamisen ainakin niiden rikokseen kuuluvien osatekojen osalta, jotka on tehty ennen lainmuutosta. Toisaalta ei ole perusteltua soveltaa vanhaa lakia enää niiden tekojen osalta, jotka on tehty vasta lain muututtua. Korkeimman oikeuden kannanoton mukaan on lähdeittävä siitä, että tällöin rikokseen sovelletaan kunkin siihen kuuluvan osateon osalta sen tekemisen aikaan voimassa ollutta lakia. Vaikka korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2007:38 arvioitavana ollut lainsoveltamistilanne ei ole kuitenkaan samanlainen kuin käsillä olevassa tapauksessa, sen kannanotto eri osatekoihin kulloinkin sovellettavasta laista on nähdäkseni kuitenkin oikeudellisilta lähtökohdiltaan sellainen, että siitä on johdettavissa tulkinta-apua myös käsillä olevaan tapaukseen.

Nyt arvioitavana olevassa tapauksessa vastaajan syyksi luettiin huumausainerikos, joka oli tehty 1.1.2016-22.3.2017. Huumausainerikoksesta rikoslain 50 luvun 1 §:ssä säädetty enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Siten rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:ssä säädetty rangaistuksen ankaruutta koskeva vaatimus on täytynyt. Lisäksi perusteltua mielestäni on, että rikosuhrimaksusta annetun lain säännöksiä tulisi soveltaa tapauksen osatekoihin, jotka on tehty mainitun lain voimaantulon jälkeen eli 1.12.2016-22.3.2017. Mielestäni oikeudellisia perusteita jättää rikosuhrimaksu määräämättä ei näin ollen ole ollut. Tuomio on siten ollut virheellinen, kun vastaajaa ei ollut määrätty suorittamaan rikosuhrimaksua.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjäoikeus on menetellyt asiassa virheellisesti jättäessään määräämättä rikosuhrimaksusta annetun lain mukaisen rikosuhrimaksun, vaikka vastaaja tuomittiin rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta ja joka on päättynyt kyseisen lain voimaantulon jälkeen.

Totean selvyiden vuoksi, että olen tänään antamassani toisessa, rikosuhrimaksun määräämistä 1.1.2013-tammikuu 2017 tehtyä pahoinpitelyä koskevassa asiassa (OKV/619/30/2020) arvioinut, että rikosuhrimaksu on voitu jättää määräämättä, koska rikosuhrimaksusta annetun lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta pahoinpitelyyn sisältynyt osateko olisi yksiselitteisesti voinut täyttää vain lievän pahoinpitelyn tunnusmerkistön. Koska lievästä pahoinpitelystä säädetty enimmäisrangaistus on rikoslain 21 luvun 7 §:n mukaan vain sakkoo, ei rikosuhrimaksusta annettu laki olisi voinut lain 2 §:n nojalla tulla yksistään kyseisen osateon

osalta sovellettavaksi. Vastaavan kaltainen arviointi ei sen sijaan ole voinut tulla kyseeseen käsillä olevassa tapauksessa, koska kaikista rikoslain 50 luvussa luetelluista huumausainerikoksista säädetty ankarin rangaistus on vankeutta, eli ne täyttävät rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:ssä säädetyn rangaistuksen ankaruutta koskevan edellytyksen rikosuhrimaksun määräämiselle.

Kiinnitän kärjätuomarin huomiota rikosuhrimaksun määräämistä koskevien säännösten noudattamiseen.

Pyydän saattamaan ratkaisuni kärjätuomarin tietoon.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Henna-Riikka Välinen